

Slovenský národopis

37-1989

1-2

Na obálke:

1. strana: *Concordantia discordantium canonum* zo začiatku 14. storočia. Písmo Q(uidam) s dvojicou snúbencov. Bratislava, Kapitulná knižnica. Foto H. Bakaljarová z publikácie A. Güntherová — J. Mišianik: *Stredoveká knižná maľba na Slovensku. Bratislava 1961*
4. strana: Mladucha z Liskovej, okr. Lipt. Mikuláš. Rekonštrukcia na folklórnom festivale v Detve r. 1987 zdôrazňuje symbolickú zeleň na odeve. Foto T. Szabó

Blok príspevkov pripravil PhDr. Milan Leščák, CSc.

HLAVNÁ REDAKTORKA

Božena Filová

VÝKONNÁ REDAKTORKA

Zora Vanovičová

REDAKČNÁ RADA

Ján Botík, Soňa Burlasová, Václav Frolec, Viera Gašpariková, Emilia Horváthová, Soňa Kovačevičová, Igor Krištek, Milan Leščák, Ján Michálek, Ján Mjartan, Štefan Mruškovič, Viera Nosáľová, Antonín Robek, Peter Slavkovský, Viera Urbancová

1-2
37-1989

Slovenský národopis

ČASOPIS SLOVENSKEJ AKADÉMIE VIED

VEDA
VYDAVATELSTVO SLOVENSKEJ AKADÉMIE VIED
BRATISLAVA

V prezentovanom čísle Slovenského národopisu sú online sprístupnené iba publikácie pracovníkov Ústavu etnológie SAV (v obsahu farebne odlišené).

Ostatné práce, na ktoré ÚEt SAV nemá licenčné zmluvy, sú vynechané.

Slovenský národopis je evidovaný v nasledujúcich databázach

www.ebsco.com

www.cejsh.icm.edu.pl

www.cceol.de

www.mla.org

www.ulrichsweb.com

www.willingspress.com

Impaktovaná databáza European Science Foundation (ESF)

European Reference Index for the Humanities (ERIH): www.esf.org

SVADOBNÝ OBRAD — TRADÍCIE A SÚ-
CASNOSŤ

Úvod (Milan Leščák)	7
Jakubiková, Kornélia: K metodológii štúdia svadby	10
Komorovský, Ján: K problematike porovnávacieho štúdia slovenskej svadby	19
Mozolík, Peter: Civilný sobášny obrad na Slovensku a jeho vývin	26
Feglová, Viera: Funkcia priestoru pri obradnom prijatí nevesty do domu muža	34
Chorváthová, Ľubica: Paralely rodinno-rodového kultu v zvykosloví dvoch kysuckých obcí	41
Benža, Mojmír: Znaky svadobného sprievodu vo svetle symboliky	51
Danglová, Oľga: Symboly panenstva v svadobnom obrade na Slovensku	57
Apáthyová-Rusnáková, Zora: Sobáshne ohlášky a ich miesto v obyčajovom systéme na Slovensku	72
Stoličná, Rastislava: K problematike hostín a jedál v svadobnom obrade na Slovensku	77
Podoba, Juraj: Riešenie rezidenčných problémov mladých manželov v tradičnom dedinskom prostredí	89
Botíková, Marta: Svadobný obrad u Slovákov vo Vojvodine	99
Méryová, Margita: K základným znakom palockej svadby na Slovensku	106
Mann, Arne: Základné znaky svadby Cigánov-Rómov na východnom Slovensku	113
Krekovičová, Eva: K vybraným problémom kontextových väzieb piesne vo svadobnom ceremoniáli	123
Popelka, Pavel: Funkce a charakteristika svatebného písňového repertoáru	135
Leščák, Milan: Svadobné verše a vinše	149
Profantová, Zuzana: Biblické motívy v svadobných rečiach	158
Luther, Daniel: Masky v svadobných obyčajoch	164
DISKUSIA	
Mušinka, Mikuláš: Včleňovanie tradičných folklórnych prvkov do súčasného svadobného obradu	177
Benža, Mojmír: Nevesta či mladucha?	186
MATERIÁLY	
Mjartan, Ján: Posledný medovníkár a voskár v Prievidzi	189

PhDr. Alena Plessingerová CSc. jubiluje (Soňa Švecová)	212
K životnému jubileu PhDr. Jána Botíka CSc. (Peter Slavkovský)	214
Životné jubileum PhDr. Svetozára Švehláka CSc. (Milan Leščák)	218
Za akademikom G. S. Čitajom (Ján Podolák)	222
Prof. Jozef Burszta (1914—1987) (Ján Podolák)	224
Jubilujúca a bilancujúca Matica slovenská (Marta Botíková)	226
Konferencia „K histórii nášho národopisu“ a Valné zhromaždenie Národopisnej spoločnosti československej pri ČSAV (Leo Kužela)	228
Seminár o poľskej etnickej skupine v ČSSR (Andrej Sulitka)	229
Konferencia „Romantizmus a ľudová slovesnosť“ (Hana Hlôšková)	230
Zasadnutie MKKKB, Varna 26.—31. X. 1987 (Peter Slavkovský)	232
VIII. Medzinárodné sympóziu Etnographia Pannonica (Marta Botíková)	234
12. Medzinárodný kongres antropologických vied (Viera Gašpariková)	235

RECENZIE A REFERÁTY

M. Maj, Rola daru w obrzędzie weselnym (Kornélia Jakubiková)	238
Zborník SNM Etnografia 28, 1987 (Peter Slavkovský)	239
Publikácie o zátopovej oblasti Starina (Mikuláš Mušinka)	240
Myjava (Eva Pančuhová)	243
Venkovské mesto 2. (Juraj Podoba)	245
P. Švorc, Podtatranské premeny (Ján Michálek)	246
G. Frák, Baníctvo v Železníku (Jaroslav Čukan)	247
M. Zuberová, Tisícročie módy (Zuzana Štefániková)	249
S. Burlasová, Ľudová pieseň na Horehroní (Eva Krekovičová)	250
Narodni pisni sela Orjabyna (Mikuláš Mušinka)	252
Keď je dobrá klobása... Spomienkové rozprávanie slovenského ľudu (Zora Vanovičová)	253
Z. Profantová, Dúha vođu pije (Milan Petráš)	254
P. Michalides, Výtvarná kultúra výroby (Monika Kardošová)	256
Smích a pláč stredoveku (Zuzana Profantová)	257

Sociálno-kultúrnyj oblik sovetских nacij (Viera Kaľavská)	259
Słownik etnologiczny (Jarmila Paličková-Pátková)	260
Huculščyna (Mikuláš Mušíňka)	261
L. Timaffy, Szigetközi krónika (Jozef Liszka)	263
J. Barabás — N. Gilyén, Magyar népi építészeti (Soňa Švecová)	264
Handwerk in Mittel- und Südosteuropa (Jozef Ušák)	265
J. Kwak, Obyczajowość mieszkanców miast górnośląskich w XVI—XVIII wieku (Katarína Popelková)	267
L. Takács, Határjelek, határjárás a feudális kor végén Magyarországon (Soňa Švecová)	269
Slavianskij folklor (Mikuláš Mušíňka)	270
O. I. Dej, Ukrajinska narodna balada (Mikuláš Mušíňka)	271

СОДЕРЖАНИЕ

СВАДЕБНЫЙ ОБРЯД — ТРАДИЦИИ И СОВРЕМЕННОСТЬ

Введение (Милан Лешчак)	7
Якубикова, Корнелия: Методологические проблемы изучения свадьбы	10
Коморовски, Ян: Проблематика сравнительного изучения словацкой свадьбы	19
Мозолик, Петер: Гражданский брак в Словакии и его развитие	26
Феглова, Вера: Функции пространства при обрядовом принятии невесты в дом мужа	34
Хорватова, Любица: Параллели семейно-родового культа в обычаях и обрядах двух кисуцких поселков	41
Бенжа, Моймир: Знаки свадебного шествия в свете символики	51
Данглова, Ольга: Символы девственности в свадебном обряде в Словакии	57
Апатиова-Руснакова, Зора: Свадебное оглашение и его место в системе словацких обычаев	72
Столична, Рагислава: Проблематика угощений и блюд свадебного обряда в Словакии	77
Подоба, Юрай: Решение резидентских проблем молодых супругов в традиционной деревенской среде	89
Ботикова, Марта: Свадебный обряд у Словаков в Войводине	99
Мериова, Маргита: Основные знаки палочкой свадьбы в Словакии	106

Мани, Арне: Основные знаки свадьбы цыган-ромов в восточной Словакии	113
Крековичова, Эва: Избранные проблемы контекстуальных связей песни в свадебном церемониале	123
Попелка, Павел: Функция и характеристика свадебного песенного репертуара	135
Лешчак, Милан: Свадебные речи и приговоры	149
Профантова, Зузана: Библиейские мотивы в свадебных речах	158
Лутер, Даниел: Маски в свадебных обычаях	164

ДИСКУССИЯ

Мушинка, Микулаш: Включение традиционных фольклорных элементов в современный свадебный обряд	177
Бенжа, Моймир: Невеста или же сноха?	186

МАТЕРИАЛЫ

Мяртан, Ян: Последний пряничник и воскобой в городе Приевидза	189
---	-----

ОБЗОРЫ

Д-р. Алена Плессингерова, к.и.н. отмечает юбилей (Соња Швецова)	212
Д-р. Ян Ботик к.и.н. — пятьдесят лет (Петер Славковски)	214
К жизненному юбилею Д-ра Светозара Швеглака, к.и.н. (Милан Лешчак)	218
Памяти академика Г. С. Читая (Ян Подолак)	222
Профессор Йосеф Бурста (1914—1987) (Ян Подолак)	224
Матица словацкая юбилеует и подводит биланс (Марта Ботикова)	226
Конференция «К истории нашей этнографии» и Общее собрание Этнографического чехословацкого общества ЧСАН (Лео Кужела)	228
Семинар о польской этнической группе в ЧССР (Андрей Сулитка)	229
Конференция «Романтизм и устное народное творчество» (Хана Глошкова)	230
Заседание МКККБ, Варна 1987 (Петер Славковски)	232
VIII международный симпозиум Этнография Панноника (Марта Ботикова)	234
12 международный конгресс антропологических и этнологических наук (Вера Гашпарикова)	235

РЕЦЕНЗИИ И РЕФЕРАТЫ

DIE HOCHZEITSZEREMONIE — TRADITIONEN UND GEGENWART

Einleitung (Milan Leščák)	7
Jakubíková, Kornélia: Methodologische Probleme des Studiums der Hochzeit	10
Komarovský, Ján: Zur Problematik der vergleichenden Studiums der slowakischen Hochzeit	19
Mozolík, Peter: Die Ziviltreuung in der Slowakei und ihre Entwicklung	26
Feglová, Viera: Die Funktion des Raumes bei der zeremoniellen Aufnahme der Braut in das Haus ihres Mannes	34
Chorváthová, Lubica: Parallelen des Familien-Stammeskultes im Brauchtum zweier Gemeinden im Kyšuce-Gebiet	41
Benža, Mojmir: Die Merkmale des Hochzeitszuges im Lichte der Symbolik	51
Danglová, Olga: Symbole der Jungfräulichkeit in der Hochzeitszeremonie in der Slowakei	57
Apáthyová-Rusnáková, Zora: Das Trauungsaufgebot in den slowakischen Hochzeitsbräuchen	72
Stoličná, Rastislava: Die Problematik der Gastmähler und Speisen bei der Hochzeitszeremonie in der Slowakei	77
Podoba, Juraj: Die Lösung der Wohnsitzprobleme junger Eheleute in der traditionellen dörflichen Umwelt	89
Botíková, Marta: Die Hochzeitszeremonie bei den Slowaken in der Wojwodina	99
Méryová, Margita: Die Grundmerkmale der Palóczer Hochzeit	106
Mann, Arne: Die Grundmerkmale der Hochzeit bei den Zigeuner-Romas in der Ostslowakei	113
Krekovičová, Eva: Zu ausgewählten Problemen der Kontextbindungen des Liedes im Hochzeitszeremoniell	123
Popelka, Pavel: Die Funktion und Charakteristik des Liederrepertoires bei der Hochzeit	135
Leščák, Milan: Hochzeitsreden und Hochzeitswünsche	149
Profantová, Zuzana: Biblische Motive in den Hochzeitsreden	158
Luther, Daniel: Die Masken in den Hochzeitsbräuchen	164

Mušinka, Mikuláš: Die Eingliederung der traditionellen volkstümlichen Elemente in der gegenwärtigen Hochzeitszeremonie	177
Benža, Mojmir: Die Schwiegertochter oder die Braut?	186

MATERIALIEN

Mjartan, Ján: Der letzte Lebkuchenbäcker und Wachszieher in der Stadt Prievidza	189
---	-----

RUNDSCHAU

PhDr. Alena Plessingerová, CSc. jubiliert (Soňa Švecová)	212
PhDr. Ján Botík, CSc. fünfzigjährig (Peter Slavkovský)	214
Zum Lebensjubiläum PhDr. Svetozár Švehlák, CSc. (Milan Leščák)	218
G. S. Čitaja ist gestorben (Ján Podolák)	222
Prof. Józef Burszta (1914—1987) (Ján Podolák)	224
Matica slovenská — jubiliert und bilanziert (Marta Botíková)	226
Die Konferenz „Zur Geschichte unserer Volkskunde“ und die Vollversammlung der Ethnographischen Tschechoslowakischen Gesellschaft bei ČSAV (Leo Kužela)	228
Das Seminar über die polnische ethnische Gruppe in der CSSR (Andrej Sulitka)	229
Die Konferenz „Romantismus und die Volkspoesie“ (Hana Hložková)	230
Die Tagung IKKKB in Warna (Peter Slavkovský)	232
Das VIII. internationale Symposium Ethnographia Pannonica (Marta Botíková)	234
Der 12. internationale Kongres der anthropologischen und ethnologischen Wissenschaften (Viera Gašparíková)	235

BÜCHERBESPRECHUNGEN UND REFERATE

CONTENTS

WEDDING CEREMONY — TRADITIONS AND THE PRESENT DAY

Introduction (Milan Leščák)	7
Jakubíková, Kornélia: To the methodology of the study of wedding	10
Komárovský, Ján: To the problems concerning the comparative study of Slovak wedding	19
Mozolík, Peter: Civil wedding ceremony in Slovakia and its development	26
Feglová, Viera: Function of space in the ceremonial reception of bride in man's house	34
Chorváthová, Lubica: Parallels of the family-lineal cult of customs in two villages of Kysuce	41
Benža, Mojmir: Characteristics of wedding procession in the light of symbols	51
Danglová, Olga: Symbols of virginity in the wedding ceremony in Slovakia	57
Apáthyová-Rusnáková, Zora: Banns of matrimony and their place in the customs wedding system in Slovakia	72
Stoličná, Rastislava: To the problems of feasts and meals in the wedding ceremony in Slovakia	77
Podoba, Juraj: Solution of residential problems of young couple in the traditional rural environment	89
Botíková, Marta: Wedding ceremony in Slovaks living in Vojvodina	99
Méryová, Margita: To the fundamental features of the Palocian wedding in Slovakia	106
Mann, Arne: Fundamental features of the wedding in Gypsies — Roma in eastern Slovakia	113
Krekovičová, Eva: To chosen problems of the contextual bond of a song in the wedding ceremony	123
Popelka, Pavel: Function and characteristics of the wedding singing repertoire	135
Leščák, Milan: Wedding verses and congratulations	149

Profantová, Zuzana: Biblical motives in wedding speeches	158
Luther, Daniel: Masks in wedding customs	164

DISCUSSION

Mušinka, Mikuláš: Incorporation of the traditional folklore elements in the present-day wedding ceremony	177
Benža, Mojmir: A bride or a young woman?	186

MATERIALS

Mjartan, Ján: The last gingerbread-maker and waxer in Prievidza	189
---	-----

REVIEWS

The anniversary of PhDr. Alena Plesingerová, CSc. (Soňa Švecová)	212
PhDr. Ján Botík, CSc. is fifty years old (Peter Slavkovský)	214
To life anniversary of PhDr. Svetozár Švehlák, CSc. (Milan Leščák)	218
In Memoriam G. S. Chitaya (Ján Podolák)	222
Prof. Jozef Burszta (1914—1987) (Ján Podolák)	224
The anniversary and bilance of Matica Slovenská (Marta Botíková)	226
The Conference called "To the history of our ethnography" and the General Meeting of the Czechoslovak Ethnographic Society at the Czechoslovak Academy of Sciences (Leo Kužela)	228
Seminar on Polish ethnic group in CSSR (Andrej Sulitka)	229
The Conference "Romanticism and folk art" (Hana Hložková)	230
IKKKB Session, Varna October 26—31, 1987 (Peter Slavkovský)	232
VIIIth International Symposium of Ethnographia Pannonica (Marta Botíková)	234
12th International Congress of Anthropological and Ethnological Sciences (Viera Gašparíková)	235

BOOKREVIEWS AND REPORTS

MASKY V SVADOBNÝCH OBYČAJACH

DANIEL LUTHER

Národopisný ústav SAV, Bratislava

Pri štúdiu svadobných obyčají sa pomerne často stretávame s výstupmi rozmanitých kostýmovaných a maskovaných postáv. V ľudovej terminológii sú najčastejšie označované ako *maškary*. Tomuto javu sa sústredenejšie venoval J. Komorovský v práci *Tradičná svadba u Slovanov*,¹ kde podal ucelenú etnografickú interpretáciu genézy a funkcií masiek v kontexte jednotlivých obradov na podklade širokého porovnávacieho materiálu. My sa pokúsime predostrieť doplňujúci obraz o zastúpení, formách a funkciách ľudových masiek v tradičnej štruktúre slovenskej svadby. Opierame sa o dosiaľ nepublikované archívne materiály, ktoré zachytávajú vývin javu v prvej polovici 20. storočia.²

Východiskom pri skúmaní tohto javu je okolnosť, že svadby sa konali predovšetkým vo fašiangovom období a pravdepodobne ony boli tým hlavným kultúrnym fenoménom, ktorý vytvoril charakterizačný rys tohto obdobia ako obdobia zábav a nespútanej veselosti. Potvrdzujú to aj najrozšírenejšie názvy svadby, ktoré sú totožné alebo odvodené od slova veselie a používali sa na označenie sústavy obyčají a zábav mimo kostola. Všeobecné veselie, odohrávajúce sa vo svadobných domoch, hostinci a na ulici však nemalo iba estetický zámer. Jeho zmysel bol obradový a

funkčne sa pripájal k ochranným praktikám, ktoré mali zamedziť pôsobeniu škodlivých síl na mladomanželov. Rovnaký cieľ malo vyhýbanie sa nepriaznivým okolnostiam a všimanie si ďalších nepriaznivých znamení. Oproti týmto negatívnym vplyvom priaznivým východiskom mal byť rituálny smiech, hodovanie a zabávanie, ktoré malo privodiť mladému páru životné šťastie a blahobyť. V tom mali práve dôležitú funkciu maskované postavy. Bláznivé skutky, prevážanie previnilcov a bláznivých maškár, ich konanie ako hlupákov, parodovanie ľudí a oficiálnych ceremoniálov, konanie naopak a preobliekanie naopak (muži za ženy a opačne), pouličné žarty, to všetko sú prejavy obradového smiechu, zaužívané už v stredovekej karnevalovej kultúre ľudových sviatkov a slávností.³

Dokladom tohto kultúrneho základu je tzv. *bláznivý svat*. Mohol vystupovať ako blázon a za úlohu mal rozveseľovať svadobných hostí. V Záskaľi bol oblečený „ako blázon“ — klobúk mal obšitý papierom, v ruke kyjanicu, na boku koženú kapsu, v ruke ploštek (hlineň krčah).⁴ V Podmaníne bol oblečený do obráteného kožucha, opásaný povrieslom, tvár mal pomaľovanú sadzami. Išiel na čele svadobného sprievodu, vyskakoval a vystrájal. So svadobčanmi

išiel aj do kostola, kde pred príchodom kňaza vyliezol i na kancel.⁵ V Považskej Bystrici chodil pred svadobným sprievodom a volali ho *starý svat*. Na pleci mal veľkú kapsu, v ktorej mal koláče a pálenku. Cestou z nich rozdával okolostojacim.⁶ V Drienovom *svadobný blázon* tancoval a robil rôzne hlúposti.⁷ V Červenom Kameni bláznivých svatov predstavovali dvaja mládenci, ktorí vyskakovali a hvízdali na čele sprievodu. Obveseľovali svadobčanov a brali veci do zálohy.⁸ Na Orave prebral túto funkciu *zväč*, ktorého nazývali *potkan*. V Lokci bola jeho znakom palica s naviazanými farebnými stuhami. Po dedine chodil vyspevujúc, roznášal *poklonu* a ráno budil svadobčanov.⁹ Vo Vasílove to boli vybraní mládenci vyzdobení perom za klobúkom a palicou v ruke.¹⁰ V Babíne pozýval *potkan* alebo *šturok*, ktorý chodil po dedine vyperený, s farebnými stuhami na klobúku i na palici. Chodil včas ráno pred sobášom pozývať svadobníkov, a to hlasno spievajúc a tackajúc sa, aj keď nebol opitý.¹¹

Znaky týchto postáv inde nachádzame v konaní družbov. V Bošáci chodili pozývať družbovia, nápadne podobní predchádzajúcim opisom: ozdobení stuhami na čiapke i na kabáte a s palicou, na ktorej sú stuhý rôznych farieb.¹² V Malých Ledniciach sa družba, ktorý zvolával, nazýval *Prčihuba*. Chodil s vaľskou ozdobenou stuhami.¹³

V zimnom obyčajovom cykle, do ktorého spadá i fašiangové obdobie, však mali kalendárom pevne viazané miesto i obchôdzky masiek, predovšetkým magicko-prosperitného významu. Je prirodzené, že tu dochádzalo k prelínaniu niektorých kultúrnych foriem medzi geneticky rozdielnymi kalendárnymi a svadobnými obyčajami. Tak sa fašiangovníci v niektorých oblastiach obliekali za ženícha a nevestu a parodovali svadobný sprievod a naopak, svadobníci pri vytváraní nevyhnutnej zábavy, ale aj v snahe magicky pôsobiť na mladý

pár, siahli po existujúcich vzoroch, ktoré ponúkali fašiangové alebo zimné obchôdzky.

Z Opatoviec je zaznamenané: Na druhý svadobný deň sa zišli mládenci u nevesty a urobili z trlice vola. Jeden sa preobliekol za mäsiara a pobrali sa k ženíchovi. Koho cestou chytili, toho posadili volovi na rohy. Cestou verbovali, tancovali a kdektoľú dievku vykrútili. Prišli do domu ženícha a zatiahli vola do dvora. Tam pustili povriesla, za ktoré ho viedli, zvalili ho na zem a mäsiar ho šabľou zaklal. Jeden držal hrniec bez dna a chytal do neho krv. Mŕtveho vola licitovali. Získané peniaze boli na spoločnú pijatiku.¹⁴ Fašiangového Turoňa pripomína i záznam zo Záríečia, kde počas svadobnej hostiny prinášali do izby konškrú hlavu, obalenú do vrecoviny.¹⁵ Medzi svadobnými maskami sa objavuje aj postava *slameníka*. V Kravanoch si svadobníci okolo tela poobkrúcali povriesla a išli tancovať do krčmy. Do tancu vzali mladuchu i mladého, a tak sa zabávali.¹⁶ Vo Vífazi pred polnocou išli príbuzní nevesty do domu ženícha s perinami. Pritom jeden chlap sa obkrútil povrieslom a niesol mladý stromček nazývaný *perko*.¹⁷ V Trenčianskej Teplej sa zas chodilo na druhý deň svadby *po kláte*. Družbovia sa popreobliekali za maškary a išli s muzikou po rodine, kde vybrali vajcia, slaninu, sliepky. Zozbierané veci doniesli do jedného domu, a tam sa hostili. Ženy i muži tancovali bosí, družbovia sa im snažili obuv ukradnúť a zálohovať v krčme.¹⁸ Tieto obyčajové prejavy možno považovať za prenesené z fašiangových obyčají.

Preobliekanie za maškary sa objavuje už v období príprav na svadbu. Maskované postavy tu majú zábavnú funkciu. V Kozárovciach boli v predvečer svadby *várky*. Tieto sa začínali znášaním darov. Z domu nevesty a z domu ženícha niesli dary družice, preoblečené za maškary. Cez dedinu išli s veľkým spevom a bubnovaním.¹⁹ V Kráľovej pri príprave sva-

dobných jedál, kde boli skôr hotoví, vybrali sa na návštevu do svadobného domu. Zobrali z hotových jedál, ale aj z jedál falošných (zo surových zemiakov, z repy a pod.). Jedna skupina niesla jedlá, druhá boli maškary. Prví si počínali vážne, druhí ako blázni. Príchod do svadobného domu oznámili buchotom. Domáci ich privítali, ale všetko, čo sa dalo ukradnúť schovávali, jedlá ukrývali, lebo títo hostia by im pokradli náčinie a do jedál by im niečo dali.²⁰ Prejavy obradovej krádeže sa však častejšie vyskytovali na druhý svadobný deň.

V predsvadobných zvykoch sú významy aj o predvádzaní falošných neviest. Pri pohľadoch v Strážskom priviedli mládencovi najprv starú ženu, niekedy i viac smiešne poobliekaných žien, až napokon jeho dievča.²¹ V Lednici pri *námluvách* otvorila pytačom žena v obrátenom kožuchu so slamenou partou na hlave.²² V Záskalí alebo Zemianskej Závade pri *dokonávke* (po 2. ohláškach) predvádzali dievčatá a pýtali sa mladého zaťa, či sa k nim priznáva.²³ V Hriňovej predvádzali *strášidlo* počas *konačiek* v predvečer svadby.²⁴

Predvádzanie falošných neviest patrí k svadobným obyčajom, pri ktorých sa často vyskytujú maskované postavy. Falošné nevesty vystupujú v tých situáciách, keď ženíchovi majú predviesť mladú nevestu. Táto situácia sa opakuje v priebehu svadby viackrát. Keď ženích so svadobčanmi zo svojej strany prichádzal do domu nevesty pýtať ju k sobášu, nachádzal dvere zatvorené. Po zdĺhavom jednaní im otvorili a na žiadosť, aby priviedli nevestu, privádzali najprv nepravé. Zamaskované boli zakaždým ženy a podľa spôsobu maskovania, ktoré používali, môžeme odvodiť túto obyčaj od magicko-plodonosných praktík. Hlavnú funkciu tu zrejme mali apotropajné predmety, ktoré mala maskovaná postava na sebe: ovsený veniec na hlave

(Oravská Lesná), slamený veniec (Láb), veniec zo žihľavy (Krajné), z kukuričného šúpolia (Bešeňovo), z cesnaku, z cibule (Cerová), z povriesla (Maríková), opášaná povrieslom (Krempach), s riečicou na hlave (Kurimany, Repáše, V. Suňava).²⁵ Časté je obliekanie do obráteného kožucha (Jarabina, Osturňa, Andrejovka, Čirč, Novof, Sihelné, Krempach).²⁶ Jeho význam dokladá iná obyčaj, doložená zo Šandalu. Keď prichádza nevesta do dvora, rozhadzuje peniaze. Naproti jej ide až po prah domu svokra v obrátenom kožuchu a hovorí: „Budz tak bohata jak ja kudlata (chlpatá).“²⁷ Do obráteného kožucha sa väčšinou obliekala staršia žena. Napr. v Jarabine starosta na svadbe žiadal stratenú ovečku, teda nevestu. Starosta z nevestinej strany priviedol z druhej izby „starú babu“, ktorá mala zakryté oči a na hlave obrátený kožuch. Ruky mala od sadze a v ústach vodu. Starosta sa spýtal: „Tu máte tú ovcu, poznáate ju, či je vaša?“ Keď si ju chceli obzrieť, stará baba ich zamazala a vypľula na nich vodu.²⁸ Nepravé nevesty mávali v rukách praslicu i kúdeľ (Krajné, okolie Myjavy, Repište, Kochanovce),²⁹ chlieb v rukách (Oravská Lesná),³⁰ bývali preoblečené za tehotnú ženu s vypchatým bruchom a prsami (Oravská Lesná),³¹ za ženu s bábikou ako dieťaťom, cigánku s dieťaťom, ktoré sa obracali na ženícha a zdôrazňovali jeho plodnosť. Je zrejme, že väčšina maskovaných postáv pri obrade predvádzania falošnej nevesty pred oddavkami sa funkčne pripájala k úkonom plodonosnej mágie s cieľom privodiť mladej rodine hojnosť úrody a zabezpečiť jej potomstvo.

Zároveň sa obyčaj strojiť masky rozvíjala po dramatickej stránke a vznikala akýsi divadelný výstup, v ktorom sa magický zámer kombinoval s hernou, zábavnou funkciou. Napr. v Zolnej priniesli okrúhly koláč prikrytý šatkou, na ňom bolo pero pre zaťa. Starejší povedal vinš a opýtal sa ženícha, či

Svadobné masky „mladý“ a „mladá“. Stredné Plachtince, okr. V. Krtíš. Výskum L. Sýkorovej 1966

pristáva na tento dar. Keďže nepristal, družba dar odniesol a priviedol starú babu. Bola to žena zakrytá plachtou. Prišla s motykou a núkala sa ženichovi. Babu skúšali, či vie dobre piť, či nie je slepá, štrbavá, krivá, pritom táto chcela ženicha pobozkať, ale nesmel sa nechať, lebo by sa vraj mladí nemali radi. Potom mu predviedli nevestinu družicu, a napokon nevestu.³²

Maskované postavy predvádzali aj v situáciách, ktoré nasledovali po cirkevnom sobáši. Vo Vikartovciach išli svadobníci z kostola do domu nevesty. Pri dverách ich privítala matka a žena so sitom na hlave. Zavinšovala šťastný život mladým, podala im koláč a cukor, aby mali pekný a sladký život.³³

Pri predvádzaní neviest po sobáši sa však už menej objavujú maskované postavy plodonosného charakteru. Častejší je tu motív prestrojenej nevesty, ktorú ako zámenu ponúkajú ženichovi, od-

ďaľujú predvedenie skutočnej nevesty. Napr. v Zázrivej sa išlo z kostola tancovať do krčmy. Večer išli k neveste, dvere však boli zatvorené. Na žiadosť, že idú zo salaša a hľadajú stratenú ovcu, predviedli im chlapa preoblečeného za *hrmožláka* alebo prestrojenú ženu.³⁴ V Kalamenoch predvádzali „zababúšené ženy“, v Dolnom Lopašove ženské i mužské maskary, pričom sa ženicha pýtali, či je to jeho žena.³⁵

Najrozšírenejšie však bolo predstavenie falošných neviest pri čepčení nevesty. I tu sa vyskytovali masky, používajúce predmety, ktoré upozorňujú na plodonosnú mágiu, ale oveľa častejšie sú nápodoby nevesty alebo ich skrývanie.

Obrad čepčenia bol záležitosťou žien, kde muži nemali prístup a ženy ich medzi sebou nepustili. Ak muž predsa vošiel do miestnosti, potrestali ho holením drevenou britvou a lopatovaním,

bitím na lavici (Plavnica).³⁶ Vo Veľkej Lodine takého muža začepčili, či sa mu to páčilo, alebo nie. Volali ho *Turenko*.³⁷

Počas čepčenia nevesty bola tak isto zvykovo ustálená príležitosť k maskovaným imitáciám nevesty. Túto zriedkavejšiu obyčaj vykonávali mládenci, ktorí prestrojení za ženy tancovali po medzi stoly (Záriečie), objímali ženícha (Čalad), tancovali so ženami preoblečenými za mužov (Palárikovo).³⁸

Po začepčení nebolo zvykom priviesť nevestu ako prvú. Najčastejší bol spôsob, že nevesta prichádzala medzi svadobčanov ako tretia, pričom sa najprv predvádzali falošné nevesty. Forma odhalenia pravej nevesty pozostávala z toho, že ženích mal jednu z neviest prijať, kúpiť alebo uhádnuť. Pri ponúkaní neviest, kedy ženích mal jednu z nich prijať, dominoval princíp zámeny. Časté bolo predvádzanie iných začepčených žien, ktoré ponúkali ženíchovi. Oproti tomu maskované postavy zvýrazňovali negatívne vlastnosti. V Plavnici predstavovali krivú a hrbatú ženu,³⁹ v Žaškove predvádzali tzv. *Liu*: Je to maškara, ktorá má meno z Biblie. Lia na svadbe je žena, všelijako poobliekaná, obkrútená povrieslom, na hlave s čepcom. Družba ju ponúka ženíchovi, či ju prijme. Ona priskočí k nemu, bozkáva ho, ale ten ju nechce. Potom dovedú začepčenú starejšiu. Tá príde so zakrytými očami, aby ženích nevedel, kto to je.⁴⁰ V Červenici, keď začepčili nevestu, sadali si ženy na jej miesto a zakryli si tvár, či ženích pozná svoju nevestu.⁴¹

Podobný okruh postáv sa vyskytoval aj pri obradnom kupovaní nevesty. Predstavovali ženy prikryté plachtou s varechou v ruke (Vlčkovany), ženy krivé, hrbaté, škaredé (Žarnovica), s veľkým vypchatým bruchom (Párnica), s bábikou-dieťaťom v ruke (Vikartovce, Kurimany), s riečicou na hlave (Lučivná, Mokry háj), ženy alebo družice zamaskované plachtou (Vyšná Šuňava,

Smrdáky, Brodské),⁴² rozmanité maškary (Modra, Radošiná, Holič, Vyšná Šuňava, Uloža, Kravany). Napr. v Lučivnej ženy, ktoré vykonávali čepčenie, nevestu schovali a starejšiemu dali starú, škaredú, komicky oblečenú ženu s riečicou na hlave a s *kuchňom* (koláčom) v ruke. Ten ju predviedol pred ženícha a hostov. Všetci tvrdili, že to nie je tá pravá a hanili ju, že nemá ani zubov. Ona na dôkaz, že je schopná pre život, začala pažravo ujeďať z kuchňa, pričom sa stále chválila. Keďže ju nechceli, sama odišla. To sa opakovalo ešte raz. Nato išiel ženích, starejší a družbovia pre nevestu do domu, kde ju čepčili. Ženích musel po dlhom jednaní ženám zaplatiť.⁴³

V situácii, kedy ženích musel nevestu uhádnuť, sa napodobňovala nevesta, pričom si maska zahalovala tvár, alebo nevestu schovávali za plachtu spolu so ženami, dievkami i mládenkami. Tak v Nemčiňanoch začepčili ešte inú ženu alebo chlapca, oboch postavili k sebe a priviedli mladého zaťa, ktorý mal svoju ženu pobožkať. Nevidiac jej do tváre mnohokrát sa pomýlil, k veľkej radosti prítomných. Potom musel „za videnie“ zaplatiť.⁴⁴ Vo Vozokanoch si mladá nevesta i viac dievok pozakrývalo tvár, aby mladý zať hádal, ktorá je jeho manželka.⁴⁵ V Nižnej zas schovali pod jednu plachtu nevestu spolu s dvoma družicami a ženích musel uhádnuť, ktorá je jeho.⁴⁶ Je zrejmé, že maskovanie tu nemalo za cieľ zmeniť postavu na inú, ale ukryť, zahaliť ju, aby bola nepoznateľná. Tento zámer patrí k základným funkciám masky.

K rozšíreným maskám svadobných obradov patrí nepravá nevesta s dieťaťom, s *pankhartom*. Jej zmysel má opäť korene v plodonosnej mágii. Tak v Kamenici nad Torysou sa na druhý deň svadby chodilo k matke nevesty so začepčenou dcérou. Dvaja mládenci sa preobliekli, jeden za mladého a druhý v sukniach, so slamenou bábkou na

chrbáte za nevestu. Obaja boli začiernení. Ukázali sa matke, či vraj pozná svoju dcéru. Potom zobrali kastroly, bubnovali a skákali. Celý sprievod sa vrátil k mladému.⁴⁷ Vo Vyšnej Šuňave pri pečení koláčov sa okrem iných upiekli aj dve *ďatky*, koláče v podobe dieťaťa. Počas svadobnej hostiny sa dve ženy alebo dievky obliekli ako strašiaci a zamaskovali si tvár. *Ďatky* zavili do vankúšov a išli s nimi k ženichovi.⁴⁸ V Lešti sa svadobčania preobliekli za maškary, urobili bábky zo slamy a vozili ich na obyčajnom kolese. Volali ich *durbany*.⁴⁹ V Novej Belej dávali neveste do rúk bábiku, aby mala dieťa.⁵⁰ Ďalšie a rozšírenejšie sú formy, kedy prichádzali muži alebo ženy preoblečení za prespanky alebo cigánky s dieťaťom (jeho imitáciou) v rukách a v improvizovaných i veršovaných výstupoch obviňovali ženicha, ale aj svadobčanov, že ich oklamali a prinesené dieťa je ich. Masku ženy s dieťaťom možno spájať s obradovými úkonmi, pri ktorých nevestu kontaktovali so živým dieťaťom s cieľom vplývať na potomstvo. V rozvinutejších dramatických formách má tento úkon výraznú erotickú a zábavnú funkciu.

Maskované postavy prichádzali i v priebehu svadobnej hostiny. Boli to buď svadobčania preoblečení za maškary, ktorí rozveseľovali hostí, alebo iní z obce, ktorým funkcia masky umožňovala vstup na svadobné veselie. Táto druhá forma bola rozšírená najmä na Záhorí. V Smolinskom boli *maškaráby* cudzí, na svadbu nevolaní ľudia, maskovaní na nepoznanie, zahalení do hustej bielej látky. Aby nik nemohol zistiť kto sú, nehovorili a len kývnutím rúk volali svadobníkov do tanca. Obvykle to robievali ženy.⁵¹ V Strážoch prichádzali preoblečení mládenci a dievky zamaskovaní, aby ich nebolo poznať, aby si naposledy zatancovali so ženichom a nevestou.⁵² Maskovaní mládenci chodievali na svadbu vyberať mládenské (Veľ-

Svadobné masky. Dolná Súča, okr. Trenčín. Foto J. Podolák 1963. Archív NÚ SAV

ké Leváre), mládeneckú výslužku (Plavecké Podhradie).⁵³

Osobitnú formu mali prichody tzv. zbojníkov. V Strážoch „chodievali na svadby zbojníci. Bolo ich dvanásť, oblečení boli vo všelijakých vojenských a rytierskych šatách. Každý bol opatrený nejakým vražedným nástrojom. Šabľa, železné vidlice a podobne. Jeden bol kapitán, ktorý viedol celú výpravu, toho museli všetci poslúchať a ten bol ozbrojený hrubou sekerou. Títo zbojníci išli na svadbu nie zatancovať si, ale za účelom dostať peniaze. Po dvanástej v noci vtrhli do svadobnej miestnosti. Postavili sa dokola a kapitán do stredu. Začali spievať a otáčali sa dokola takto: *Ach Ondrášku synu milý uč sa dobre gazdovať, mášli srdce jako zbojník bude z teba dobrý chlap.*“ Potom vyberali od všetkých svadobčanov peniaze a skladali prísahu vernosti.⁵⁴ Zbojníci prichádzali aj v Kútoch.

Viedol ich *stárek*, najprv zatancovali odzemok a zaspievali zbojnícke piesne. Pritom vyberali peniaze, tancovali so ženami. Zbojníci boli rôzne oblečení a maskovaní, aby ich čo najmenej poznali.⁵⁵ V Lakšárskej Novej Vsi pustili na svadbu chudobných chlapcov a dávali im jedlá a koláče, čomu sa hovorilo „zbojnícke“.⁵⁶ Zbojníkov spomínajú aj v Borskom Petri.⁵⁷ Na okolí Trnavy bolo svadobných zbojníkov tiež dvanásť, oblečení boli do kožuchov a zahalení, aby ich nik nepoznal. Tancovali v kruhu „jánošíkovské tance“. Dievčatá medzi nich nakládli mäso, koláče a víno, mládenci si posadali dookola a delili sa. Potom tanečnými skokmi odišli preč.⁵⁸

Vyberanie peňazí bolo na svadbách rozšíreným zvykom. Maskované postavy vyberali v Ráztočnom, kde popreoblekané ženy vyberali na povojníky a pre kuchárky.⁵⁹ V Mestečku sa starý svat preoblekol za hlásnika a nevesta ho musela „odbaviť“ peniazmi.⁶⁰ V Červenci sa staršia žena preoblekla za chlapa a vyberala od svadobníkov peniaze. Kto nechcel dať, toho bila varechou. Vyberala „za čistotu“ a peniaze odovzdala neveste.⁶¹ Masky však robili aj žartovné krádeže. V Mankovciach sa na druhý deň po svadbe chodilo „na škodu“. Príbuzní mladej nevesty sa oblekli za maškary (stará halena, brko za klobúkom) a išli do domu ženícha, kde ukradli čo sa dalo ľahko schovať. Pritom boli pohostení.⁶² Podobná obyčaj je zaznamenaná aj z Obýc.⁶³

Šantenie a tancovanie maškár cez svadobnú hostinu však mávalo väčšinou čisto zábavnú funkciu. Vo Vozokanoch prichádzali so *strašiakom*, pričom hovorili všelijaké verše.⁶⁴ V Lešti prišli chlap so ženou veľmi otrhaní a spievali: „Mau som ešte dva kabáty jeden bou guboš . . .“⁶⁵ Vo Zvolenskej Slatine sa ženy pooblekali do mužských šiat a tancovali „od buka do buka“, vyskakovali a vrieskali, pričom sa všetci smiali.⁶⁶ V Hôrke po čepčení išli do krčmy tancovať. Zatiaľ

sa dve ženy oblekli jedna za chlapa, druhá za nevestu a prišli do krčmy tancovať. Žena oblečená za chlapa zobrala nevestu do tanca a nechcela ju pustiť, kým jej ženích nezaplatil.⁶⁷ Vo Veľkom Lome sa večer išlo do domu nevesty. Jednu osobu zamaskovali a priviedli ju miesto ženícha, či ho prijímajú v novom dome. Inú zas oblekli za nevestu a tú dávali ženíchovi.⁶⁸ Táto hra však už inklinuje k obyčajam druhého dňa.

Hry zábavného rázu s bohatým zastúpením masiek sa konali predovšetkým na druhý deň svadby. Začínal sa budením, pozývaním na *poprávky* a zvolávaním oneskorených svadobníkov, ktorých žartovnou formou trestali. V Dolnom Lopašove sa družbovia oblekli za maškary a chodili zvolávať k raňajkám. Ak sa niekto omeškal, pre toho poslali *žandársku hliadku*. Jedna maškara mala dlhú palicu a na nej povrieslo. Oneskorencovi uviazali na nohu povrieslo a doviedli ho do svadobného domu, kde nad ním urobili súd.⁶⁹ Vo Vrádišti takých maškary naložili na rebrík a nosili po dedine.⁷⁰ V Jarku koho pri akej práci prichytili, s takým náradím musel ísť po dedine.⁷¹ V Teplici ho obkrútili povrieslom, dali ho do koryta na zakáňanie a doviezli ho na saniach do svadobného domu.⁷²

Na hostenie svadobníkov sa na druhý deň zvykli vyberať peniaze alebo naturálie, pričom tento úkon mával podobu hry s účasťou maškár. Vo Veličnej chodili budiť. Družina sa preoblekla za rôzne maškary. Jedného obkrútili do slamy, iného oblekli za cigánku, ďalšieho za medveďa. Niekto ešte plakal ako malé dieťa. Celý tento pestrý sprievod žartujúc a vystrárajúc šiel cez dedinu do krčmy. Tu sa zabávali tak, že poukazovali veci, ktoré cestou pokradli a majitelia ich museli zaplatiť.⁷³ V Šandali zas svadobníci pooblekaní za maškary chodili s muzikou po domoch, odkiaľ boli družbovia a družice, a tam sa zabávali.⁷⁴ V Šindliari si urobili ženícha

a nevestu preoblečením muža a ženy a naopak, ozdobili stromček stuhami a chodili po dedine zbierať ľan a priadzu pre mladú. Pritom nenápadne brali gazdinám niečo z kuchárskych potrieb. Gazdinky si museli ukradnuté veci vyplatit'.⁷⁵

Zábavné hry mali neraz erotický podtext. V Podhradí záverečným zvykom svadby boli *opáčky*. Rodičia nevesty poslali družinu pozrieť dcéru. Idúcky udierali na bubon a vyspevovali. Uvítaní boli svadobníkmi, ktorí sa poschádzali u ženícha. Títo búchali na hrnce a trlicu, ktorú vyložili na bránu. Keď ich vpustili do dvora, pýtali sa na mladú. Miesto nej nastrčili maškara zhotovenú zo slamy a súčiastok ženského odevu. Po dlhšom žartovaní im priviedli nevestu. Tí, čo prišli *na opáčky*, snažili sa niečo ukradnúť a dobre u seba uschovať. Najzbehlejšie v tom boli ženy a dievčatá. Svadobníci ich dobre prezerali.⁷⁶

S maškarami sa chodilo za nevestou pohostiť sa, pričom často žartovne napodobňovali mladý pár. V Čakajovciach ich v dome ženícha čakali dve maškary (chlap a žena) a tvrdili, že oni sú mladomanželia. Takto vraj vyzerajú po svadobnej noci.⁷⁷ V Sokolovciach mala maškara ženícha za širákom husacie pero, nevesta mala na hlave povrieslo.⁷⁸ Vo Fričovciach niesla „nevesta“ na rukách z handier urobené dieťa, „ženich“ niesol pekne ozdobenú jedličku.⁷⁹ V Solčanoch pritom rozbíjali hlinené hrnce.⁸⁰ V Novej Ľubovni na druhý deň predvádzali ženichovi „najhnusnejšie maškary“.⁸¹

Najrozšírenejším zvykom druhého svadobného dňa však bolo vozenie maškár, ktoré zabávali celú dedinu. Mávalo podobu bláznivého žartovania či stabilizovaných hier, alebo nadväzovalo na obradné prevážanie nevestinej výbavy. V Radove sa pooblekali za cigánov a kadejaké maškary a tak chodili po dedine,⁸² v Krtovciach maškary odvážali

svadobčanov domov,⁸³ vo Veľkom Lapaši *bubáky* vysadli na koňa, pričom sa jeden držal hlavy a druhý chvosta.⁸⁴ Vo Velušovciach sa štyria družbovia pooblekali do kabaní a opásali sa povrieslami. Dvaja sa zapriahli do káry a dvaja ju tisli. Išli pre širokú, ktorú s koláčmi a pálenkou vozili po dedine. Na každom moste musela ponúkať družbov, ale i okolostojacich. Na tretí deň to isté robili družice so starým svatom.⁸⁵ V Kozárovciach, tak ako v mnohých iných dedinách, sa svadobníci popreoblekaní za maškary rozvážali na saniach za spevu a smiechu ostatných.⁸⁶

Prestrojovanie za mladý pár, žartovné imitácie mužov a žien, výrazných postáv, bláznenie svadobníkov bolo obľúbené pri prevážaní nevestinej výbavy. V obci Svinia periny a truhlice odvážali priatelia nevesty preoblečení za maškary, ktorí za spevu a tanca prichádzali do domu ženícha,⁸⁷ v Cerovej, Čáčove, Jablonici ženy s duchnami tancovali po ulici s maškarami, ktoré sa odhalili až v dome ženícha.⁸⁸ V Štefanove maškary napodobňovali zlodejov a kradli duchny.⁸⁹ V Nových Sadoch sa chlapec obliekol za dievča a dievča za chlapca a pýtali periny od nevestinho otca. Potom ich naložili na voz alebo na sane a tak preoblečení ťahali duchny po dedine.⁹⁰ V Smižanoch sa chlapci obliekli za ženy, ženy za chlapov, tvár si zamazali čiernou a červenou farbou.⁹¹ V Andači odnášali periny, kolovrat, praslicu, truhlu so šatami ženy pooblekané „za strašiakov“, zafarbené sadzami a múkou. V roztrhaných kabátoch kupovali po dedine perie pre nevestu, ale nik im nechcel predať.⁹²

Rozvinutú formu ľudového divadla malo prevážanie perín v podunajských obciach. V Šenkviaciach niesli na voze s perinami haluz ozdobenú stuhami, *mrváňom* a *bránou* (koláčom), pred vozom poskakovala maškara. Mala opášané vrece s popolom, ktorý cestou rozhadzovala. Takto prišli do domu žení-

cha, kde kupovali periny.⁹³ V Nižnej voz sprevádzali dvaja mládenci oblečení za židov, ktorí privezené veci predávali starému svatovi.⁹⁴ V Trebaticiach chodili maškary „s praslicou“. Za vozom s nákladom s hrmotom fahali hrniec miesto kravy a vrece črepín miesto peňazí, v Lopašove sa pri kupovaní duchien platilo črepinami.⁹⁵ V Ujlačku sa chlapci preoblekli za židov. S perinami prišiel mladík na koni, ktorým fahal sane s kolesom, na ktorom sa otáčali figúrky pekne oblečených detí.⁹⁶ V Pate boli ženíchovi priatelia pooblekaní za židovských *pérarov*. Celá dedina bola na nohách a veselí kupci rozosmiali každého.⁹⁷ Mládenci preoblečení za židov kupovali výbavu, ponúkali smiešne nízku cenu, a tak sa dlho jednali (Kátlovce, Hrnčiarovce, Majcichov).⁹⁸ V Špačinciach preoblečení mládenci zastavili sprievod už uprostred dediny a tam veci litovali.⁹⁹

Obdobne žartovnú formu malo „prevažanie kúdele“. V Lokci jedného chlapa obkrútili slamenými povrieslami a na chrbát mu pripevnili hrubú dosku. Druhý bol vystrojený podobne. V rukách niesol stolček pre nevestu, aby mala na čom kravy dojsť. kúdeľ s kúdeľkou, vreteno a piest. Kde bolo najviac divákov, sadol si na stolček a začal priať. Keď ho to omrzelo, vzal piest a búchal po doske spoločníka. Tento mal v rukách vedro s vodou a kravský chvost, ktorý namáčal vo vode a šibal s ním každého, koho zasiahol. Deti sa ho báli. V dome mladého ich za to počastovali.¹⁰⁰ Vo Vasilove sa jeden poobkrúcal povrieslom za *slamnika*, druhý si obliekol kožuch naopak, niektorý zas zohnal kožu z vola alebo kravy a tú si navliekol. Niekde v strede dediny zastali a priadli.¹⁰¹ V Plavnici sa jedna dievka preoblekla za pradlenu s kúde-

ľou, druhá niesla palicu s vreckom popoľa. Hocikde zastali, tá s kúdeľou si sadla a priadla, druhá bila vreckom okolostojacich. Ako sa uvádza, robilo sa to preto, aby bola dobrá úroda ľanu (pradenie) a aby mladý pár nemal v živote nijakých prekážok (bitie).¹⁰² V Henckovciach dievčatá a chlapci chodili na voze pre posteľ. Voly mali na rohoch kytičky kvetov a šatky (mladuchin dar). Na voze sedeli dievčatá a chlapci, v prostriedku vyparádená jedlička. V mladuchinom dvore im zatarasili drúkom cestu. Vo dvore jedna žena trela na trlici povrieslo, druhá priadla (obe smiešne pooblekané), tretia mala na vidličke mäso, ktoré dala voziarovi. Posteľ už bola prichystaná na dvore. Začali sa o ňu jednať s družbom.¹⁰³

I svadobné hry, ako holenie mužov, podkúvanie žien, stínanie kohúta, pálenie vola sa miestami obohacovali maskovanými postavami, čím znásobovali ich žartovný účinok a prispievali k dovtváraniu ich divadelnej formy.

Prierez výskytu masiek v svadobných obyčajach je doplňujúcim obrazom svadobného veselí na slovenských dedinách v minulosti. Zároveň poukazuje na často nevýrazné hranice medzi obradom, hrou a divadlom, v ktorých masky nadobúdajú raz magickú, inokedy erotickú, zábavnú alebo estetickú funkciu. Maskované postavy bývajú i hlavným nositeľom a vykonávateľom obradov a hier, inokedy sú len ich súčasťou. Takáto polyfunkčnosť masiek zahmlieva spoznávanie ich genézy, no hovorí o ich adaptabilite a životaschopnosti, vďaka ktorým mnohé prežívajú do súčasnosti. Masky svadobného obradu sú tak dôležitou súčasťou poznávania vývinu foriem a funkcií ľudových masiek ako celku.

POZNÁMKY

- 1 KOMOROVSKÝ, J.: Tradičná svadba u Slovanov. Bratislava 1976.
- 2 Sú to materiály, ktoré boli zhromaždené dotazníkovou akciou Matice slovenskej v roku 1942 a uložené sú v textovom archíve Národopisného ústavu SAV. Pri citácii týchto prameňov uvádzame skratku T. A. a inv. číslo, pod ktorým je uložený. Doplňujúce sú výskumné materiály Etnologického archívu Katedry etnografie a folkloristiky FFUK v Bratislave. Uvádzame ich pod skratkou E. A. s príslušným inv. číslom a rokom vzniku zbierky.
- 3 BACHTIN, M. M.: François Rabelais a lidová kultúra stredoveku a renesance. Praha 1975.
- 4 Zásكالie (okr. Pov. Bystrica). T. A. 212, s. 25.
- 5 Podmanín (okr. Pov. Bystrica). T. A. 212, s. 63.
- 6 Považská Bystrica. T. A. 212, s. 67.
- 7 Drienové (okr. Pov. Bystrica). T. A. 212, s. 2.
- 8 Červený Kameň (okr. Pov. Bystrica). T. A. 217, s. 1.
- 9 Lokca (okr. Dolný Kubín). T. A. 206, s. 37.
- 10 Vasiľkov (okr. Dolný Kubín). T. A. 206, s. 109.
- 11 Babín (okr. Dolný Kubín). T. A. 206, s. 2.
- 12 Bošáca (okr. Trenčín). T. A. 227, s. 2.
- 13 Malé Lednice (okr. Pov. Bystrica). T. A. 212, s. 36—37.
- 14 Opatovce (okr. Prievidza). T. A. 216, s. 91.
- 15 Záriečie (okr. Pov. Bystrica). T. A. 217, s. 56.
- 16 Kravany (okr. Sečovce). E. A. 494/1980, s. 50.
- 17 Víťaz (okr. Prešov). T. A. 215, s. 114.
- 18 Trenčianska Teplá (okr. Trenčín). T. A. 227, s. 32.
- 19 Kozárovce (okr. Zlaté Moravce). T. A. 232, s. 21.
- 20 Kráľová (okr. Bratislava). T. A. 203, s. 41.
- 21 Strážske (okr. Michalovce). T. A. 202, s. 45.
- 22 Lednica (okr. Pov. Bystrica). T. A. 217, s. 18—19.
- 23 Zásكالie (okr. Pov. Bystrica). T. A. 217, s. 24; Zemianska Závada (okr. Pov. Bystrica). T. A. 217, s. 72.
- 24 Hriňová (okr. Zvolen). T. A. 233, s. 2.
- 25 Oravská Lesná (okr. Dolný Kubín). E. A. 146/1971, s. 44; Láb (okr. Bratislava). T. A. 143/1956, s. 25; Krajné (okr. Senica). T. A. 205, s. 2; Bešeňovo (okr. N. Zámky). E. A. 180/1972, s. 20; Cerová (okr. Senica). T. A. 220, s. 18; Mariková (okr. Pov. Bystrica). T. A. 212, s. 12; Krem-pach (okr. Poprad). T. A. 224, s. 21; Kurimany (okr. Levoča). E. A. 319/1973, s. 24; V. Repaše (okr. Levoča). E. A. 319/1973, s. 6; V. Šuňava (okr. Poprad). E. A. 124/1971, s. 56.
- 26 Jarabina (okr. Stará Ľubovňa). E. A. 46/1969, s. 19.
- 27 Šandál (okr. Bardejov). T. A. 225, s. 31.
- 28 Jarabina (okr. Stará Ľubovňa). E. A. 46/1969, s. 19.
- 29 Krajné (okr. Senica). T. A. 205, s. 2; Okolie Myjavy (okr. Senica). T. A. 205, s. 7; Repište (okr. Žiar n/Hronom). T. A. 208, s. 18; Kochanovce (okr. Trenčín). T. A. 227, s. 10.
- 30 Oravská Lesná (okr. Dolný Kubín). E. A. 146/1971, s. 44.
- 31 Oravská Lesná, tamtiež.
- 32 Zolná (okr. Zvolen). T. A. 233, s. 36.
- 33 Vikartovce (okr. Poprad). T. A. 211, s. 62.
- 34 Zázrivá (okr. Dolný Kubín). E. A. 126/1971, s. 6.
- 35 Kalameny (okr. Lipt. Mikuláš). T. A. 218, s. 25; Dolný Lopašov (okr. Trnava). T. A. 210, s. 15.
- 36 Plavnica (okr. Poprad). T. A. 224, s. 53.
- 37 Veľká Lodina (okr. Prešov). T. A. 215, s. 109.
- 38 Záriečie (okr. Pov. Bystrica). T. A. 217, s. 56; Čalad (okr. Nitra). T. A. 207, s. 50; Palárikovo (okr. Nové Zámky). E. A. 338/1973, s. 22.
- 39 Plavnica (okr. Poprad). T. A. 223, s. 50.
- 40 Žaškov (okr. Dolný Kubín). E. A. 4/1969, s. 13.
- 41 Červenica (okr. Sabinov). T. A. 219, s. 5.
- 42 Vlčkovany (okr. Senica). T. A. 221, s. 113; Žarnovica (okr. Žiar n/Hronom). T. A. 208, s. 38; Párnica (okr. Dolný Kubín). E. A. 66/1969, s. 38; Vikartovce (okr. Poprad). E. A. 494/1980, s. 26; Kurimany (okr. Levoča). E. A. 319/1973, s. 24; Lučivná (okr. Poprad). T. A. 211, s. 34; Mokry Háj (okr. Senica). T. A. 221, s. 62; V. Šuňava (okr. Poprad). E. A. 126/1971, s. 34; Smrdáky (okr. Senica). T. A. 220, s. 110; Brodské (okr. Senica). T. A. 221, s. 6.
- 43 Lučivná (okr. Poprad). T. A. 211, s. 34.
- 44 Nemčiňany (okr. Zlaté Moravce). T. A. 232, s. 47.
- 45 Vozokany (okr. Zlaté Moravce). T. A. 232, s. 99.
- 46 Nižná (okr. Trnava). T. A. 210, s. 23.
- 47 Kamenica nad Torysou (okr. Sabinov).

- T. A. 219, s. 35.
- 48 V. Šuňava (okr. Poprad). E. A. 115/1971, s. 5.
- 49 Lešť (okr. Zvolen). T. A. 235, s. 10.
- 50 Nová Belá (okr. Spišská N. Ves). T. A. 222, s. 24.
- 51 Smolinské (okr. Senica). T. A. 220, s. 105.
- 52 Stráže (okr. Senica). T. A. 220, s. 83.
- 53 Veľké Leváre (okr. Bratislava). T. A. 198, s. 35; Plavecké Podhradie (okr. Bratislava). T. A. 198, s. 22.
- 54 Stráže (okr. Senica). T. A. 220, s. 128—129.
- 55 Kúty (okr. Senica). T. A. 221, s. 5.
- 56 Lakšárska Nová Ves (okr. Senica). T. A. 198, s. 8.
- 57 Borský Peter (okr. Senica). Z výskumov autora.
- 58 Okolie Trnavy, T. A. 203, s. 84.
- 59 Ráztočné (okr. Prievidza). T. A. 216, s. 105.
- 60 Mestečko (okr. Pov. Bystrica). T. A. 217, s. 35.
- 61 Červenica (okr. Sabinov). T. A. 219, s. 5.
- 62 Mankovce (okr. Zlaté Moravce). T. A. 232, s. 39.
- 63 Obyce (okr. Zlaté Moravce). T. A. 232, s. 60.
- 64 Vozokany (okr. Zlaté Moravce). T. A. 232, s. 48.
- 65 Lešť (okr. Zvolen). T. A. 235, s. 10.
- 66 Zvolenská Slatina (okr. Zvolen). T. A. 233, s. 53.
- 67 Hôrka (okr. Poprad). T. A. 211, s. 18.
- 68 Veľký Lom (okr. Zvolen). T. A. 204, s. 44.
- 69 Dolný Lopašov (okr. Trnava). T. A. 210, s. 18.
- 70 Vrádište (okr. Dolný Kubín). T. A. 221, s. 118.
- 71 Jarok (okr. Nitra). T. A. 207, s. 73.
- 72 Teplica (okr. Poprad). T. A. 211, s. 54.
- 73 Veličná (okr. Dolný Kubín). E. A. 4/1969, s. 4.
- 74 Šandál (okr. Bardejov). T. A. 225, s. 33.
- 75 Šindliar (okr. Prešov). T. A. 215, s. 87.
- 76 Podhradie (okr. Topoľčany). T. A. 226, s. 62.
- 77 Čakajovce (okr. Nitra). T. A. 207, s. 48.
- 78 Sokolovce (okr. Trnava). T. A. 210, s. 29.
- 79 Fričovce (okr. Prešov). T. A. 213, s. 66.
- 80 Solčany (okr. Topoľčany). T. A. 226, s. 51.
- 81 Nová Lubovňa (okr. Poprad). T. A. 224, s. 37.
- 82 Radava (okr. Nové Zámky). E. A. 214/1972, s. 18.
- 83 Krtovce (okr. Nitra). T. A. 207, s. 86.
- 84 Veľký Lapáš (okr. Nitra). T. A. 207, s. 169.
- 85 Velušovce (okr. Topoľčany). T. A. 226, s. 49—50.
- 86 Kozárovce (okr. Zlaté Moravce). T. A. 232, s. 24.
- 87 Svinia (okr. Prešov). T. A. 215, s. 78.
- 88 Cerová, Čáčov, Jablonica (okr. Senica). T. A. 220.
- 89 Štefanov (okr. Senica). T. A. 220, s. 259.
- 90 Nové Sady (okr. Nitra). T. A. 207, s. 11.
- 91 Smižany (okr. Spišská N. Ves). E. A. 326/1973, s. 40.
- 92 Andač (okr. Nitra). T. A. 207, s. 8.
- 93 Šenkvice (okr. Bratislava). T. A. 203, s. 18.
- 94 Nižná (okr. Trnava). T. A. 210, s. 23.
- 95 Dolný Lopašov (okr. Trnava). T. A. 210, s. 19; Trebatice, s. 32.
- 96 Ujlačok (okr. Nitra). T. A. 207, s. 137.
- 97 Pata (okr. Nitra). T. A. 207, s. 107.
- 98 Kátlovce (okr. Trnava). T. A. 228, s. 55; Hrnčiarovce s. 43; Majcichov s. 68.
- 99 Špačince (okr. Trnava). T. A. 228, s. 108.
- 100 Lokca (okr. Dolný Kubín). T. A. 206, s. 55.
- 101 Vasiľov (okr. Dolný Kubín). T. A. 206, s. 111.
- 102 Plavnica (okr. Poprad). T. A. 224, s. 33.
- 103 Henckovce (okr. Vranov). T. A. 230, s. 16.

МАСКИ В СВАДЕБНЫХ ОБЫЧАЯХ

Резюме

Изучая свадебные обычаи, мы довольно часто встречаемся с выступлениями разнообразных фигур в костюмах и масках. В просторечной терминологии они чаще всего называются «чучелами» («машкара»). В работе дается общее представление об участии свадебных масок в отдельных свадебных обрядах, играх и увеселениях, так как они проходили в тра-

диционной словацкой свадьбе в первой половине 20 века.

Маскированные фигуры в общем в общесловацком материале находим почти во всех частях свадьбы, начиная с предсвадебных обычаев, и кончая заключительными играми второго или третьего свадебного дня. Они распространены по всей территории Слова-

кии. Маски не выступали во всех поселках и на всех свадьбах, но учитывая частоту их появления, можно говорить о широко распространенном культурном явлении.

Замаскированные фигуры выступали чаще в обряде прошения невесты у родителей перед отъездом к венцу и надевания чепца на невесту. Здесь выступали так наз. фальшивые невесты, женщины но и мужчины наряженные невестами, чем они или подражали ей с целью не узнать настоящую невесту, или создавать ее шутивную подмену. Часть этих масок использовала талисманные предметы (солому, крапиву, листовую обертку кукурузы, чеснок), из которых делали венки на голове. Чаще появляется маска с решетом на голове, закрученная в простыню, так наз. «решетник». Часто встречается маска «соломенника», мужчины окутанного перевязями. Надевание шубы наизнанку имело магический смысл благосостояния. При обряде надевания чепца на невесту появляются эти маски реже, он чаще сопровождается прятанием невесты, стремлением к ее умышленной подмене, чтобы жених не узнал ее. Цель прятания заключалась в отдалении ее прихода. Магическую функцию выполняет также часто встречаемая маска невесты или женщины, подражающая ребенку, причем в ней развита прежде всего развлекательная и эротическая функции.

Наиболее частым является подражание мужчины женщине и наоборот, что используется в роли подражания молодоженам, или немотивированной маски. Функция этих масок чисто развлекательная с развитыми эротическими мотивами.

Переодевание различными масками было принято на второй день свадьбы, когда перевозилось приданое невесты. Этот общественный, показательный акт часто осуществлялся при участии масок. В юго-западной Словакии перешла в театральную форму так наз. покупка перин, где главными исполнителями были маски еврея-купца. В этот свадебный день проходили «сумасбродные» игры, при которых возили маски — свадебных гостей по деревне и развлекали общество. Свадебные игры, как бритье мужчин, подковка женщин, обезглавливание петуха, сжигание вола обогащались местами маскированием актеров этих игр, чем усиливалось их шуточное воздействие и они помогали дополнять их театральную форму.

Обзор свадебных масок дополняет образ свадебного увеселения в словацких деревнях. В то же время указывает на часто мало выразительные границы между обрядом, игрой и театром, в которых маски принимают то магическую, то эротическую, развлекательную или эстетическую функции. Маскированные фигуры являются главным носителем, исполнителем обрядов и игр, в другой раз они входят в их состав. Эта многофункциональность масок затуманивает познание их генезиса, но с другой стороны говорит об их приспособляемости и жизнеспособности, благодаря которым многие из них дошли до наших дней. Итак, свадебные маски являются важным источником познания развития форм и функций народных масок как единого целого.

DIE MASKEN IN DEN HOCHZEITSBRÄUCHEN

Zusammenfassung

Beim Studium der Hochzeitsbräuche treffen wir verhältnismäßig oft Auftritte von verschiedenartig kostümierten und maskierten Gestalten an. In der volkstümlichen Terminologie heißen sie meist „maškary“. In der Studie wird ein grundlegendes Bild über das Vorkommen von Hochzeitsmasken in den einzelnen Hochzeitszeremonien, -spielen und -unterhaltungen entworfen, so wie sie in der traditionellen

slowakischen Hochzeit in der ersten Hälfte des 20. Jahrhunderts üblich waren.

Im allgemeinen finden wir verummte Gestalten im gesamtslowakischen Material in allen Teilen der Hochzeit vor, angefangen von den Bräuchen vor der Hochzeit bis zu den abschließenden Spielen am zweiten oder dritten Hochzeitstag. Sie sind auf dem gesamten Gebiet der Slowakei verbreitet. Die Masken traten zwar nicht

in allen Gemeinden und auf allen Hochzeiten auf, doch wegen der großen Frequenz ihres Vorkommens kann man von ihnen als von einer verbreiteten Kulturercheinung sprechen.

Zu den häufigsten Zeremonien, bei denen maskierte Gestalten auftraten, gehört das Fordern der Braut von ihren Eltern vor dem Gang zur Trauung und das Hauben der Braut. Dabei traten sog. falsche Bräute auf, Frauen, aber auch Männer, die als Bräute verkleidet waren, wodurch sie die richtige Braut nachahmten in der Absicht, sie nicht erkennen zu lassen oder einen scherzhaften Ersatz der Braut darstellten. Bei einem Teil dieser Masken wurden jedoch auch apotropäische Gegenstände verwendet (Stroh, Nesseln, Maisstroh, Knoblauch), aus denen ein Kranz geflochten wurde, den sie auf dem Kopf trugen. Öfters erscheint auch eine Maske, die ein Sieb auf dem Kopf trägt und mit einem Tuch verhüllt ist, der sog. sitárik. Häufig ist auch die Maske des Strohmanns (slamenik), eines Mannes, der ganz mit Strohbindern umwickelt ist. Auch das Vermummen mit einem umgewendeten Pelz (mit der haarigen Seite nach außen) hatte eine magische, Prosperität verheißenden Bedeutung. Bei der Zeremonie des Haubens der Braut kommen diese Masken weniger vor; hier ist das Verbergen der Braut üblicher, der Versuch sie zu vertauschen, damit sie der Bräutigam nicht erkenne. Das Verstecken der Braut sollte ihre Ankunft hinausschieben. Eine magische, Prosperität verheißende Funktion hatte auch die häufige Hochzeitsmaske in der Gestalt einer Braut oder einer Frau mit der Imitation eines Kindes auf dem Arm, doch bei dieser Maske kommt besonders die unterhaltende und erotische Funktion zum Vorschein.

Am häufigsten ist jedoch die Verkleidung eines Mannes für eine Frau und umgekehrt — einer Frau für einen Mann — was eine Imitation der Jungvermählten oder eine unmotiviert Maske sein sollte. Die Funktion dieser Masken ist eine rein

unterhaltende mit ausgebildeten erotischen Motiven.

Das Verkleiden zu verschiedenen Masken war besonders am zweiten Hochzeitstag üblich, wenn die Aussteuer der Braut ins Haus des Bräutigams überführt wurde. Die Überführung der Aussteuer, dieser öffentliche demonstrative Akt, wurde oft unter der Beteiligung von Masken ausgeführt. In der Südslowakei entwickelte sich dieser Brauch in Theaterform als sog. Federbettkaufen, bei dem die Maske des jüdischen Händlers die Hauptgestalt war. An diesem Hochzeitstag wurden auch „narrische“ Spiele aufgeführt, bei denen die Masken-Hochzeiter im Dorf umhergeführt wurden um die Zuschauer zu belustigen. Auch die Hochzeitsscherzspiele, wie das Rasieren der Männer, das Schuhbeschlagen der Frauen, das Köpfen eines Hahnes, das Brennen eines Ochsen, wurde an manchen Orten durch die Vermummung der an diesen Spielen teilnehmenden Gestalten potenziert, was ihre scherzhafte Wirkung noch erhöhte. Dadurch trugen die Masken zur Vervollkommnung der Theaterform dieser Spiele bei.

Dieser Querschnitt durch die Hochzeitsmasken bietet ein ergänzendes Bild vom Hochzeitstag in den slowakischen Dörfern. Zugleich wird damit auch die oftmals nicht ausgeprägte Grenze zwischen der Zeremonie, dem Spiel und dem Theater angedeutet, in denen die Masken einmal eine magische, ein andermal eine erotische, unterhaltende oder ästhetische Funktion hatten. Die maskierten Gestalten pflegten die Hauptträger, die Realisatoren der Zeremonien und der Spiele zu sein oder auch nur ihr Bestandteil. Dieser polyfunktionelle Charakter der Masken verdunkelt und erschwert das Erkennen ihrer Genese, doch spricht er auch von ihrer Adaptabilität und Lebensfähigkeit, dank welcher viele von ihnen bis in die Gegenwart überlebten. So sind die Hochzeitsmasken eine wichtige Quelle zur Erkenntnis der Entwicklung der Formen und Funktionen der volkstümlichen Masken als Gesamtheit.

Slovenský národopis

Časopis Národopisného ústavu Slovenskej
akadémie vied

Ročník 37, 1989, číslo 1—2

Vychádza štyri razy do roka
Vydáva VEDA, vydavateľstvo Slovenskej
akadémie vied

Hlavná redaktorka
Čl. kor. SAV BOŽENA FILOVÁ

Výkonná redaktorka
PhDr. ZORA VANOVIČOVÁ

Typografia: *Eva Kovačevičová*

Redakčná rada: PhDr. Ján Botík, CSc.,
PhDr. Soňa Burlasová, CSc., doc. PhDr.
Václav Frolec, CSc., PhDr. Viera Gašpari-
ková, CSc., doc. PhDr. Emília Horváthová,
CSc., PhDr. Soňa Kovačevičová, CSc.,
PhDr. Igor Krištek, CSc., PhDr. Milan Leš-
čák, CSc., doc. PhDr. Ján Michálek, CSc.,
PhDr. Ján Mjartan, DrSc., doc. PhDr. Šte-
fan Mruškovič, CSc., PhDr. Viera Nosá-
lová, CSc., prof. Antonín Robek, DrSc.,
PhDr. Peter Slavkovský, CSc., PhDr. Vie-
ra Urbancová, CSc.

Redakcia: 813 64 Bratislava, Leninovo
nám. 12

Vytlačili Tlačiarne Slovenského národné-
ho povstania, št. p., Martin

Registr. zn. F 7091

Jednotlivé číslo Kčs 40,—; celoročné pred-
platné Kčs 80,—

Rozširuje, objednávky a predplatné prijí-
ma PNS — ÚED, Bratislava, ale aj každá
pošta a doručovateľ. Objednávky do za-
hraničia vybavuje PNS — Ústredná expe-
dičia a dovoz tlače, Gottwaldovo nám. 6,
884 19 Bratislava

© VEDA, vydavateľstvo Slovenskej aka-
adémie vied, 1989

СЛОВАЦКАЯ ЭТНОГРАФИЯ

Журнал Института этнографии Словацкой
Академии Наук

Год издания 37, 1989 № 1—2

Издается четыре раза в год

«ВЕДА», издательство Словацкой Академии
Наук

Редакторы Д-р Божена Филова и Д-р Зора
Вановичова

Адрес редакции: 813 64 Братислава, Лени-
ново нам. 12

SLOWAKISCHE VOLKSKUNDE

Zeitschrift des Ethnographischen Institutes
der Slowakischen Akademie der Wissen-
schaften

Jahrgang 37, 1989, Nr. 1—2. Erscheint vier-
mal im Jahre

Herausgegeben vom VEDA, Verlag der
Slowakischen Akademie der Wissen-
schaften

Redakteure PhDr. Božena Filová und
PhDr. Zora Vanovičová

Redaktion: 813 64 Bratislava, Leninovo
nám. 12

SLOVAK ETHNOGRAPHY

Journal of the Ethnographic Institute of
the Slovak Academy of Sciences

Volume 37, 1989, No. 1—2

Published quarterly by VEDA, the Pub-
lishing House of the Slovak Academy of
Sciences

Managing Editors PhDr. Božena Filová
and PhDr. Zora Vanovičová

Editor: 813 64 Bratislava, Leninovo nám. 12

L'ETHNOGRAPHIE SLOVAQUE

Revue de l'Institut d'Ethnographie de
l'Académie slovaque des sciences

Année 37, 1989, No. 1—2

Parait quatre fois par an. Editions de
VEDA, maison d'édition de l'Académie
slovaque des sciences

Rédacteurs: PhDr. Božena Filová et
PhDr. Zora Vanovičová

Rédaction: 813 64 Bratislava, Leninovo
nám. 12

Distributed in the socialist countries by
SLOVART Ltd., Leningradská 11, Brati-
slava, Czechoslovakia, Distributed in West
Germany and West Berlin by KUBON
UND SAGNER, D-8000 München 34, Post-
fach 68, Bundesrepublik Deutschland. For
all other countries, distribution rights are
held by JOHN BENJAMINS, B. V., Peri-
odical Trade, Amsteldijk 44, 1007 HA
Amsterdam HOLLAND

Index 49 616
Cena Kčs 40,-